

Tere Irastortza

Pio Barojak 1940an Loiolako Inaziori buruz idatzitako artikulu batean azpimarratzen zuen santu haren *Espirituzko Jarduera* haien errealismo eta materialismoa. Ezaugarri horien harira gogorarazten zuen Stalinek askotan irakurtzen omen zuela liburua, Stalinek ere «psikologia praktikozko» eskuliburu eraginkorren bat beharko zuelako, agi danez.

Gure aurreko askok, modu laburragoan bederenik, ondo probatu dituzten Ejerzizio hauen jenialtasuna ez datza inolako dogmaren azterketan sakonera jotzeko eskaintzen duen metodologian.

Izan ere, R. Mackenney-k ondo adierazi zuen bezala, garai hartarako Erreforma aurrera aterea zen ez Aita Santuaren itzalagatik, ez bada ere Aita Santuaren aurkako joeren erdian, protestantismoak erakutsi zuen aniztasunaren eta iritzi malgutasunaren ordeztan, Eliza Katolikoak autoritatez ezarri zituelako bi ez bada hiru dogma. «Argi geratu zen —dio— protestantismoa heresia zela eta deserrotu eta hondoratuta geratu behar zela, 1564an —hara zein aldea protestanteekiko— ez zegoen zalantzarik kristau batek sinistu behar zuenaz.»

Giro horretan, berriro diot, *Espirituzko Jarduera* haien berritasuna ez datza inolako dogmaren azterketan sakonera egiteko metodologian, baizik eta norbanakoen sakonez baliatzeko metodologian. Alegia, norbere planteamendu eta bizimoldeak aztertze gaitasunean, norbere beldur eta izuak —egun mamu eta traumaz ari gara— adimen bilakatuz, norbere buruari eusten ikasteko zeukaten praktikotasunean.

Infernuan zen, nola ez, balizko eta egiazko beldur guztien egoitza. *Infernuan* zen segundo, minutu, ordu, gau eta egun, aste, hilabete, urte eta mendeen errota amaiezi-

na, etengabea. Eta irudi bizidunetara txertatzea lortu zuen kontra-erreformak Infernua. Han ziren bekatu guztien bertiereko zigor, penitentzia eta ordainak, analogikoki egituratuta eta hedaturik. Analogiaren indarrez baliatu zen kontra-Erreforma eta analogia bidez eta irudikatze eta dramatizazioaren bidez lortzen zuen Loiolako Inaziok *Es-pirituzko Jardueretan*, gau eta egun, hilabetez aritu ondoren, gizakion arima eta burua zailtzea; Inazio Loiolakoak ederki dio: beste batzuek kirolaren bidez gorputza zailtzen duten bezala.

Beldurrarenean

Arrazoiketa analogikoa, guztiarekin, arrazoiketa hutsa da. Eta lirikarako garai txarrak bizi baditugu, ez nuke esango arrazoiketaren urrezko aroan egokitu garenik.

Arrazoiketa hori adimen bilakatzeko dramatizazio-bidea jokarazi zien Inaziok Jardulariei zein Jardunaldien zuzendariei. Geroago, Bataillek barne-bizipen edo esperientziari buruz idatzitako liburu hartan Loiolako Inazioz egiten duen aipamen laburrean, dramatizazioaren garrantzia du hizpide.

Arestian aipatu dudan bezala Inazio Loiolakoaren jennialtasuna norbanakoen sakoneraz baliatzeko metodologian datza. Arrazoiketa hori sentimenduekin konbinatu zuen. Gizakiaren adimenean eragin handiena duten sentimenduen artean beldurrarena dugu.

Ez naiz ni, hala ere, batere Inazioren metodologiaren zale, beldurra eragitearen eta beldurra barneiatzearen bideak arakatzek, beti guztian, boterea ezartzeko sistemak oinarritu dituen. Ez dut beldurra aipatu nahi besteak beldurtzeko eta ikartzeko metodo bezala, mina sozializatzeko tresna bezala, bake eta guda garaian modu guztietara frogatua dagoen beldurraren apologia egiteko.

Beldurra aipatu nahi dut, hala ere. Lehen beldur guztien etxea Infernua baldin bazen, orain askatasunaren eta demokraziaren esparruan beldurraz ezin hitz egin da. Tocquevillek oso ondo adierazita utzi zuen, hala ere, beldu-

rrak Amerikako demokrazia eraikitzeke izan zuen garrantzia. Baina euskaldunon historian —erlijio eta estatuen hazi behar honen ondorioz— beldurrak jokatu duen papez gutxi mintzatu gara. Eta orain ere euskaldun askok izendatu nahi ez dugun beldurra sentitzen dugu kurubilkatzen erraieran egunez egun.

Beldurra aipatu nahi dut, gehienok ez garelako heroe ausart sentitzen. Beldurra aipatzen dut euskaldunok isiltzen dugun beldurraz hitz egiteko. Nahiago dut Ramon Etxezarretari Arantxa Urretabizkaiak elkarrizketa gihartsu batean igarri zion beldurraz aritzea. Nahiago dut Martxelo Otamendik gizonki adierazi zuen beldurraz aritzea. Nahiago dut Agurtzane Juanenak hogeitabost urteren ondoan bakarrik adierazi ahal duen izualdiaz aritzea.

Beldurrarenean isiltasuna da, gehienetan, nagusi. Beldurrarentzako ez dago hitzik. Isila da ia beti. Gogoan dut azken Galeuscan nola katalan batek aipatzen zuen Pirinioetako muga pasatzeko herrestan zihoazen errefuxiatu familetan deigarrien egiten zitzaiena isiltasuna zela. Burura etorri zitzaidan Gernika bonbardatu osteko isiltasunaz Trabuduak zioena. Herio hurren bizi denaren isiltasuna. Izan ere, beldurraren gai honetan zail da isiltasunetik garrasira ez pasatzea.

Galtzeko beldurra dugu. Areago, besteak noraino etor daitezkeen pentsatu ezinaren beldurrak izutzen gaitu. Erreformazale eta kontra-erreformazale, biek, pentsamenduz, hitzez eta obraz egin zitezkeen bekatur gainetik kendu ezinak sor zezakeen beldur huraxe dugu gaur ere kiribilkatua.

Gure baitan beldur hau isiltzera eramaten gaituen beste hori geureganatu behar dugu. Dramatizatu egin behar dugu. Beste bat balitz bezala hitz eginaraziz. Beste bihurtu gaituelako beste bat balitz bezala hartu behar diogu hitza. Hitz emanda eutsi ahal zaio beldurrari, beldurrari hitza emanez egin baitaiteke arrazoiaketa adimen. Beldurrari aurre egin behar diogu, galdu-irabazien balantzan bakearen beharra aldarrikatzeko, izan nahia aldarrikatzeko, izateko, euskaldun izan beharra aldarrikatzeko eta horretarako gure itxaropen hori analogikoki pentsatuz itxaropenaren ortzimuga gerturatu behar dugu.

Arrazoiketa analogikoaren eraginkortasuna

Analogikoki gara daitezkeen arrazoiketak, argudioak, egitura bat, etxe bat, alde guztietatik ikuska daitezkeen errealitateak sortzen ditu.

Analogiaren azpian aurrena definizio baldintzatua dago, hipotesia nahiago baduzue, nahiago baduzue konparazioa. *X ... bada, gainerako guztia ... bera da*. Zailena, noski, aurreneko analogiazko irudia adimenean txertatzea da —adimenaz ari naiz eta ez buruaz bakarrik—. Horretarako modu askotara errepikatu behar da irudia (horretan, p redikariez geroztik oso iaio dira komunikabideak). Egoera askotan errepikatu behar da, guztiek esatearen poderioz, izatera iragan dadin. Guztiek egoera guztietan errepikatzearen poderioz, kausazko bihurtzen da esaldia. Eta orduan, zera geratzen zaigu: *X ... denez, gainerako guztia ... da*.

Abertzale eta nacionalista arteko teman, abertzaleak, orain-oraingoz, erreformazale haiek bezala ikusten ditut. Nacionalistak, autoritatea darabiltenak bezala. Eta patua elkarrekin ez denean elkarren ondoan bizitzeko, guztiok aldatu beharko dugula, gure patua elkarrekin bizitzea bada.

Nik uste dut on genukeela —politikariak erratzen badira ere— geure bidea egiten hastea, eta honako Espirituzko Jarduerok proposatzea, aurrena gure buruei eta gero gure politikariei:

Denok bakea nahi badugu, bakea nahi dugun guztiok batera joan behar dugu bakerantz.

Batera joanda bakea lor badezakegu, batera joan gaitzkeen biderik luzeena batera egin behar dugu.

Orain arte, eskusio sistema erabilia bakea ez bada lortu, aurrerantzean ez da eskusio sistemarik erabiliko bakea lortzeko.

Orain arte, besteak izan badira bakea ez lortzeko aitzakia, bakea lortzeko aitzakiarik jarriko ez dugunak geuk izan beharko dugu.

Baldintza horiek denek (gehienek) onartzen dituztenean, inperatibo kategoriko bilakatuko dira, zerbaiten eragile:

Denok bakea nahi dugunez, bakea nahi dugun guztiok batera joan behar dugu bakerantz.

Batera joanda bakea lor dezakegunez, batera egin behar dugu.

Orain arte, eskusio sistema erabilia bakea lortu ez denez, aurrerantzean ez da eskusio sistemarik erabiliko bakea lortzeko.

Orain arte, besteak izan direnez bakea ez lortzeko aitzakia, bakea lortzeko aitzakiarik jarriko ez dugunak geuk izan beharko dugu.¶

Ritxi Lizartza

Euskalduna izatea delitu

Euskaldunon Egunkaria ixtea erabaki zuten espainiar epai-leek. Nahiz eta aurretik *Egin* egunkaria itxi —eta 1998tik urte luzeak pasatu diren arren, ez epaiketarik eta ez ezer, horra erabakiaren zilegitasuna—, ordura arte sinesgogor zirenek ere ulertu egin zuten herri baten nortasuna diren hizkuntzaren eta kulturaren aurkako erasoan ez zegoela mugarik. Eta muga ezaren seinale, operazio hartan bertan atxilotutako kulturaren eta gizartearen langile apal eta umilak, gu denontzat maisu eta eredu direnak, lotsarik gabe jendaurrean jipoitu eta ziegetan torturatu izana, beste kate-begi bat besterik ez bide luze horretan. Horiekin batera, beste hainbat enpresaren arakatzea, atxiloketa gehiago... Azken batean, betiko lepotik burua, jatorri inperialista eta kolonialeko —nork pentsatuko zuen XXI. mendean hitz horiek erabiltzen jarraitu beharko genuenik, eta arrazoia ren indarraz, gainera— kultura handiek, bizirauteko, antza, enfrentamenduan jarri behar dute beren lekua aldarrikatu baino egiten ez duten «kultura peri-